

Handlingsprogram for distriktene

Behandlet av Venstres landsstyre desember 2010

venstre

1.0 BAKGRUNN OG FORMÅL

Landsstyret satte ned et distriktpolitisk utvalg høsten 2009 med følgende medlemmer:

Berit Woie Berg, leder

Alfred Bjørlo

Ketil Kjenset

Gunn-Berit Gjerde

Norges Unge Venstre (Sveinung Rotevatn)

Utvalgets mandat er:

- Utvalget skal utarbeide et dokument om **distriktpolitikk/utkantpolitikk/småstedspolitik**k som skal ut på høring i organisasjonen før endelig behandling på landsstyremøtet i mars.
- Utvalget skal finne egnet overskrift/navn på dokumentet.
- Målet med dokumentet er at det skal «omsette» vedtatt nasjonal politikk til praktisk bruk på kommunenivå, ikke minst med tanke på lokalvalget 2011.

Utvalgets førsteutkast skal foreligge og sendes fylkeslagene med tanke på behandling av fylkesårsmøtene.

Programmet ble endelig behandlet på Landsstyrets møte i desember 2010.

1.1 Formål og målgruppe

Dokumentet er ment som en hjelp i forberedelsen av programarbeid og valgkamp, og en synliggjøring av Venstres distriktpolitikk. Dokumentet har som målgruppe lokale Venstrepolitikere og tillitsvalgte i kommuner og fylker.

1.2 Bakgrunn

Venstrepolitikere i distriktskommuner blir av og til møtt med at Venstre er blitt et urbant parti som ikke har noen politikk for utkantkommuner og distrikt utenfor regionale vekstsentra.

Begrepet distrikt er vanskelig å definere da det er avhengig av ståsted. De fleste områder som forholder seg til et større sted, definerer seg som et distriktsområde. Sentralisering skjer der hvor makt utøves, og selv i små kommuner vil lokalsamfunn oppleve kommunesenteret som en maktbastion, og det som skjer der som en sentralisering.

Vårt utgangspunkt er at desentralisering av makt og myndighet, er en aktiv distriktpolitisk handling. Når vi vil ha flere oppgaver til kommuner og fylker, så er det ut fra prinsippet om at beslutninger som det offentlige har ansvaret for, skal tas nærmest den det gjelder, men underlagt politisk styring av et folkevalgt organ.

Med distriktpolitikk har vi tenkt relevant politikk for områder utenfor de største byene og vekstsentra, inkludert de områder hvor det er viktig å opprettholde bosetting pga. stedsbundet næringsvirksomhet (f.eks. landbruk, skogbruk, oppdrett, kystfiske mm.), men som opplever befolkningsnedgang til tross for at folketallet i Norge vokser.

Dokumentet har tatt utgangspunkt i Venstres vedtatte politikk, men utdyper og konkretiserer dette på relevante områder. I de tilfellene der utvalget har foreslått helt ny politikk og/eller tiltak, er disse merket med kursiv skrift.

Det er viktig at lokalmiljø har gode forbindelser og god tilgang til aktive byer/regionsentre, men det må også legges til rette for at områder utenfor pendleravstand til større sentra har gode og forsvarlige tjenester. Videre må rammebetingelsene og kommunikasjonene for næringsliv være stabile og forutsigbare, også der hvor geografi og kommunikasjoner medfører avstandsulemper.

2.0 DET STORE BILDET

Norge statliggjøres, foretakiseres og sentraliseres. Det skjer i et stort tempo, uavhengig av skiftende regjeringer.

2.1 Sentralisering av statlige arbeidsplasser

I perioden 2003-2008 ble det opprettet 10 239 nye statlige arbeidsplasser. Over 7 500 av disse ble opprettet i fire byer; Oslo, Bergen, Stavanger og Hamar. Tar en i tillegg med Trondheim, Tromsø og Lillestrøm så er tallet 9000. Det betyr at det har skjedd forsvinnende lite statlig utvikling i arbeidsplasser i de resterende fylkene. Ja, i fem fylker er det en dog en nedgang; i Buskerud, Oppland, Telemark og Agder-fylkene har det vært en netto avvikling av statlige arbeidsplasser. I de fylkene som har hatt vekst, så har den kommet i de store byene. Slik sett skjer det også en sentralisering av de statlige arbeidsplassene i de enkelte fylke.

Norge skal ikke være basert på statlig sysselsetting og den utgjør da heller ikke mer enn om lag 10 prosent av alle landets snaut 2,5 millioner arbeidsplasser. Like fullt betyr disse arbeidsplassene reaktivt sett svært mye for mange distrikter og utkanter. Legger vi til fylkeskommunalt og kommunalt ansatte, utgjør offentlige arbeidsplasser snaut 29 prosent av andelen arbeidsplasser i landet. I mange distriktskommuner er arbeidsmarkedet nesten todelt; offentlig ansatt eller selvstendig næringsdrivende innen jord- og skogbruk og/eller fiskeri.

2.2 Sentralisering av bosetting

Den regionale befolkningsutviklingen er i stor grad preget av en sentralisering i den forstand at en stadig større del av befolkningen lever i eller nær større bysentra. Av Norges befolkning bor nå 56 pst. i de ni storbyregionene, mens til sammen 12 pst. av befolkningen bor i tettstedsregioner eller sprettbygde områder (periferi). Til sammenlikning var disse andelen i 1970 henholdsvis 50 pst. og 16 pst. og i 1999 henholdsvis 54 pst. og 13 pst. 162 kommuner, i hovedsak distriktskommuner, hadde nedgang i folketallet i 2008.

Tabell: Befolkningsvekst 1.1.1999–1.1.2009 i pst. av middelfolkemengden (2004) – BA-regioner med størst vekst i befolkningen og størst befolkningsnedgang

Ti på topp	Vekst i folketall	Ti på bunn	Reduksjon i folketall
Stavanger/Sandnes	15,09 %	Loppa	-27,51 %
Oslo	13,58 %	Vardø	-27,34 %
Tromsø	12,93 %	Hasvik	-24,38 %
Trondheim	12,44 %	Gamvik	-22,75 %
Bergen	11,85 %	Ibestad	-21,70 %
Alta	11,25 %	Leka	-21,38 %
Kristiansand	10,74 %	Rødøy	-20,61 %
Moss	10,64 %	Torsken/Berg	-20,28 %
Tønsberg	9,58 %	Moskenes	-19,72 %
Drammen	9,55 %	Bjarkøy	-19,66 %

Kilde: SSB og Panda. Beregninger: KRD

2.3 Statlige selskap og organisering

Statlige selskap er selvstendige rettssubjekter der det er et eierforhold mellom staten og selskapet. Denne formen omfatter heleide statsaksjeselskap, statsforetak, særlovsselskap, helseforetak og deleide statsaksjeselskap. De statlige selskapene styres gjennom henholdsvis aksjeloven med særbestemmelser for statsaksjeselskaper, statsforetaksloven og den enkelte lov for særlovsselskapene og helseforetakene.

I perioden 1992-2007 ble det opprettet 59 nye statlige forvaltningsorganer. For direktorater, tilsyn og andre statlige virksomheter har det vært en økning av antall årsverk med 3490 flere i 2007 enn det var i 2000 (helseforetakene holdt utenom). Det er få statlige forvaltningsorgan som er nedlagt i perioden og oppgavene til de som er nedlagt er overført til andre forvaltningsorganer. I den grad noe har skjedd, så er det fylkesvise og regionale enheter som er endret. Det er også skjedd store endringer i etatsstrukturen slik at regionale enheter er slått sammen eller nedlagt.

41 statlige virksomheter er i dag organisert i 38 ulike geografiske inndelinger. Det vil si at nesten alle er ulikt inndelt. Bare tre virksomheter; Fylkesmannen, Fylkeslegen og Innovasjon Norge følger fylkesgrensene. De fleste andre har 12 eller færre regionale inndelinger og flertallet har færre enn 6 regionale inndelinger. Eksempler på det er Jernbaneverket (4), Helseforetak (4), BUF- etat (5), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, DSB (5), Skatteetaten (5), Kystverket (5), NVE (5), Lånekassen (5), Husbanken (6), Utlendingsdirektoratet (6). Flest enheter har Tingretten, med sine 74 inndelinger.

Når 92 prosent av statens virksomhet er organisert i en annen geografisk inndeling enn fylkene, må en stille spørsmål ved om dagens organisering av fylkene er rett og om de har riktige oppgaver. Dagens fylker, som i følge staten selv ikke passer med noe av statens egen virksomhet, forvalter bare 2 prosent av innenlandsk BNP. Opprettelsen av fylkene i 1975 skulle være et ledd i en desentralisering av makt og oppgaver i Norge. I 2010 har de fleste fylkesmenn en langt større administrasjon enn fylkene. Fylkesmannen får stadig nye oppgaver. Fylkene har snart ingen flere å miste.

3.0 NORGE TRENGER EN STRUKTUR- OG DEMOKRATIREFORM

Venstre mener at Norge trenger både en strukturreform og en demokratireform for å motvirke en stadig økende sentralisering og for å fordele makt og ressurser bedre. Vi mener en slik reform vil revitalisere det politiske arbeidet, blant både innbyggere og partier. Vi tror også at den skaper en sterkere tillit til folkevalgte, mer dynamikk i den nasjonale politikken og vil gi mer tyngde til en nødvendig regionalisering av makt, myndighet og oppgaver. Og det vil, ikke minst, frigi betydelige midler fra byråkrati til tjenestetying.

4.0 NÆRINGSPOLITIKK

Et mangfoldig og nyskapende næringsliv er avgjørende for at Norge skal lykkes i en stadig mer globalisert økonomi. Offentlig sektor og offentlig velferd er helt avhengig av verdiskapningen i det private næringsliv og av at initiativrike personer satser, tar risiko og omsetter ideer til handlinger. Derfor er utgangspunktet i Venstres næringspolitikk gode generelle rammevilkår for alle deler av næringslivet, kombinert med en målrettet innsats for utvikling av flere og bedre kunnskapsbedrifter. Vi vil satse på forskning og nyskaping og legge bedre til rette for de som vil skape en arbeidsplass for seg selv og flere.

Venstre vil legge om den økonomiske politikken, og dermed også næringspolitikken. Vi vil vri beskatning fra arbeid til skatt på forbruk og miljøskadelig atferd. Med Venstres skattepolitikk blir det mer lønnsomt å arbeide og investere i norske bedrifter og arbeidsplasser, og mindre lønnsomt med forbruk og forurenning. Venstres grønne skattepolitikk er framtidsrettet, bra for miljøet og bra for næringslivet. Venstre ønsker en grønn økonomi som legger til rette for at Norge skal gå fra å være en fossilnasjon til å bli et lavutslippssamfunn. Venstre vil at Norge skal være først i verden med å utvikle og ta i bruk ny teknologi, skape nye miljøarbeidsplasser og gjøre omstillinger på alle samfunnsområder som har konsekvens for klimaet.

4.1 Selvstendig næringsdrivende og små bedrifter

Politikk som er bra for de små bedriftene er nesten uten unntak bra for de store, men ikke nødvendigvis motsatt. Småbedrifter er særskilt viktig i distriktskommuner for å gi et mangfold av tjenester og aktivitet. Derfor er Venstre særlig opptatt av gode rammevilkår for de minste bedriftene og for selvstendig næringsdrivende.

4.2 Flere nyetableringer

Venstre ønsker et nyskapende Norge. Det er et selvstendig mål for Venstre at flere starter egen bedrift og at flere tar makten over egen arbeidsdag. Også av hensyn til maktspredning er det viktig med selvstendig næringsdrivende og flere små bedrifter. Det offentlige virkemiddelapparatet må derfor stimulere til omstilling og nyskaping.

Reiselivet er en viktig distriktsnæring som må sikres gode rammevilkår. Å opprettholde levende bygder, kulturlandskap og ren natur er avgjørende for at Norge skal lykkes som turistland. Reiselivssatsingen, herunder markedsføringen av Norge som reisemål i utlandet, må derfor styrkes for å gi en større verdiskapende bidrag i norsk økonomi.

Venstre mener vi trenger en bedre integrering mellom kultur og næring. Både det profesjonelle og det folkelige kulturtilbudet er viktig for å skape et mangfoldig tilbud innen kvalitetsturisme over hele landet. Venstre vil derfor støtte tiltak for produkt og næringsutvikling på dette området. Både forskning, utdanningspolitikk og kulturpolitikk er viktig for en bærekraftig næringsutvikling.

Finansiering av fellesgoder er en flaskehals i destinasjonsutviklingen i Norge. Venstre vil åpne for at kommuner kan vedta verdiskapningsbidrag eller kurtakstordning. Venstre vil også øke satsingen på entreprenørskap i skolen og styrke samarbeidet mellom forskningsmiljøer, næringsliv og skole.

Venstre vil sikre bedre tilgang til risikovillig kapital for gründere gjennom det offentlige virkemiddelapparatet og gjennom skattestimulans for private investorer. Erfaringene fra USA og England med såkalte «Business Angels» er svært positive. En «Business Angel» eller «frøkapitalist» er en privatinvestor som i en tidligfase går inn i prosjekter, ofte i eget nærområde, med både kapital og kompetanse. Frøkapitalisten følger opp investeringen sin nøye og er gjerne aktivt med i utviklingen av bedriften eller ideen. Denne typen investeringer kan stimuleres gjennom skattesystemet gjennom en "KapitalFUNN"-ordning etter modell av SkatteFUNN.

Venstre vil stimulere kommunene til å etablere egne og/eller interkommunale investeringsselskaper sammen med private for å sikre lokal tilgang på venturekapital (privat kapital som investeres i bedrifter i etableringsfasen, og som har høyt vekstpotensial). I første omgang vil vi etablere en forsøksordning der Staten yter tilsvarende beløp kommunen(-e) gjør til et lokalt/regionalt investeringsfond. Forutsetningen for at staten skal gå inn er at private igjen dobler det samlede offentlige innskuddet.

4.3 Kunnskapsbasert næringsutvikling

Et viktig element i en god næringspolitikk er å satse på forskning, nyskaping og kompetanseheving i det eksisterende næringslivet. Mange gode ideer blir imidlertid aldri realisert. Dette vil Venstre endre ved å innføre skattestimuli til bedrifter som driver aktiv knoppskyting, etter modell av SkatteFunn-ordningen.

En av de viktigste forutsetningene for kreativitet i næringslivet er at skatten på arbeid ikke blir for høy. Høy marginalsatt på arbeid straffer den høyt utdannede og velkvalifiserte arbeidskraften Norge trenger mer av. Lavere skatt på arbeid betyr at kjøp av tjenester, kunnskap og opplevelser kan konkurrere med kjøp av materielle forbruksgoder. Mindre skatt på arbeid vil for eksempel bety bedre vilkår for det kulturbaserte næringslivet som nesten utelukkende har kostnader knyttet til lønn.

Venstre vil:

- Innføre et næringsfradrag på linje med minstefradrag for selvstendig næringsdrivende.
- At alle eneansatte i egne selskaper kan få samme skattefradrag for innbetaling til egen tjenestepensjon som alle andre.
- Innføre en egen og forenklet aksjelov for små bedrifter hvor man blant annet fjerner revisjonsplikten, reduserer størrelsen på aksjekapital, reduserer gebyrene og rapporteringen til Brønnøysund og reduserer antall avgiftsterminer.
- Gjøre det enklere å ansette nummer to i et énpersonsforetak, blant annet ved å tillate midlertidige ansettelser og redusere rapporteringsbyrden og rapporteringsplikten.
- Likestille selvstendig næringsdrivende med arbeidstakere med hensyn til sosiale rettigheter ved svangerskap, fødsel og omsorg for små barn uten å øke trygdeavgiften.
- Dele Innovasjon Norge i to. Den ene delen skal være en målrettet nyskappingsdel for gründere og bedrifter. Den andre delen skal ha et virkemiddelapparat for distriktsutbygging med hovedhensikt å sikre bosetting og landbrukspolitiske formål.
- Gi studenter som velger å starte for seg selv innen 7 år etter endt utdanning rentefritak og betalingsutsettelse på studi-

elånet i inntil tre år.

- Utvide stipendordninger for dem som ønsker å etablere studentbedrifter.
- Etablere et «KapitalFUNN» for «frøkapitalister».
- Overføre ansvaret for selskapslovgivningen fra Justisdepartementet til Nærings- og handelsdepartementet.
- Øke satsing på forskning generelt, og næringsrettet forskning spesielt. Gjeninnføre skattefradrag til ulønnet forskningsinnsats i SkatteFUNN-ordningen og heve øvrige begrensninger.
- Legge til rette for et mer fleksibelt arbeidsliv ved økt adgang til midlertidige ansettelser og overtid.
- Redusere skatt på arbeid ved å øke bunnfradraget.
- Senke marginalskatten for dem med middels inntekt ved å øke innslagspunktet i toppskatten trinn 1.
- Innføre et eget skattefradrag for bedrifter som driver aktiv knoppskyting etter modell av SkatteFUNN-ordningen.
- Gjeninnføre aksjerabatt ved formuesberegning slik at private eiere stimuleres til å investere i små bedrifter.

5.0 LANDBRUKSPOLITIKK

5.1 Utviklingstrekk

Selv om nedgangen i aktive landbruksforetak har avtatt noe de siste årene, er trenden klar: I perioden 2003 – 2009 har antall foretak sunket med 8 613 (15,6%), fra 55 126 til 46 513.

Den prosentvise nedgangen i aktive bruk er størst i Troms, Aust-Agder og Sogn og Fjordane. Oppland, Rogaland og Østfold har i perioden hatt minst nedgang. Ser en isolert på 2009, var det en liten økning i foretak både i Telemark, Agder-fylkene og Oslo.

Nedgangen i samlet jordbruksareal har i samme periode vært på 1,33%. Gårdene blir med andre ord færre, men større. I produsert mengde kjøtt har utviklingen vært tilnærmet helt stabil for storfe og sau/lam i årene 2003 – 2009. For svin er produksjonsmengde økt med 16,1 %, og for kylling med hele 81%. Melkeproduksjonen målt i liter har i perioden 2003 – 2009, både for ku- og geitemelk vært rimelig stabil. Imidlertid er antall melkebruk redusert med ca 1/3.

5.2 Overordnet landbrukspolitikk

Venstre vil opprettholde de samlede overføringene til landbruket omtrent på dagens nivå, men endre innretningen mot mer miljøtilpassede og produksjonsnøytrale tilskuddordninger. Bonden er en selvstendig næringsdrivende med et spesielt forvalteransvar. Derfor er det viktig at gründermentalitet og nytenking får en sentral plass innenfor landbruket.

Internasjonale endringer krever en omstilling av den norske landbrukspolitikken. Subsidier og importbarrierer i industriland hindrer utviklingsland i å produsere mat til eget marked og eksportere sine varer til industriland. WTO-forhandlingene og en mulig global matkrise, med underskudd på mat og betydelig økte priser på verdensmarkedet, nødvendiggjør en mer solidarisk landbrukspolitikk. Venstre vil at Norge skal gå foran og fortsette en reduksjon av importbarrierer og produksjonsrelaterte subsidier.

5.2.1 Fra boplikt til bolyst

I Norge har vi to typer boplikt: En statlig (personlig) boplikt for landbrukseiendommer over en viss størrelse og en kommunal (upersonlig) boplikt på helårsboliger.

Venstre vil myke opp det statlige bopliktsregelverket for landbrukseiendommer. Venstre vil ha en mer aktiv bosettingspolitikk for de landbrukseiendommene som i all hovedsak er et sted å bo. Det bør først og fremst være lyst og engasjement til å drive gårdsbruk som er drivende for om en ønsker å overta en landbrukseiendom, ikke boplikt og arv. Gjennom fødsel gis det i dag i odelsloven fortrinnsrett til nesten 80 prosent av landbrukseiendommene i Norge. Venstre mener det bør bli enklere å få kjøpt landbrukseiendom, og vil blant annet fjerne odelsloven.

Venstre mener dagens forbud mot å dele opp en eiendom som brukes eller kan brukes til jordbruk eller skogbruk er et lite treffsikkert virkemiddel for å sikre forsvarlig drift og samfunnsnyttig bruk av arealressursene. En oppheving av delingsforbudet vil legge til rette for gode løsninger i eier- og bruksutvikling og en bruk av arealene som vil være i samsvar med en framtidsrettet landbrukspolitikk.

5.2.2 Et enklere regelverk

Det må bli mer mangfold i landbruket. Lokale myndigheter må få større frihet til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Venstre ønsker derfor en full gjennomgang av regelverket med sikte på en kraftig modernisering, færre skjemaer, enklere retningslinjer og gradvis reduksjon av markedsreguleringer og kvotesystem, og å øke konkurransen i meierisektoren.

Venstre ønsker å videreføre jordbruksforhandlingene, men som en rendyrket inntektsavtale mellom bønder og staten. Alle andre tilskudd og ordninger som ikke gir direkte inntektsvirkning for bonden bør overføres til ordinære poster på statsbudsjettet.

5.2.3 Mer verdiskapende matproduksjon

Å satse på lokal produksjon av mat og drikke vil være avgjørende for framtidens landbruk, reiselivsnæringen og ikke minst for levende og aktive bygdesamfunn i hele landet.

Regelverket knyttet til produksjon, distribusjon og servering er ofte en hemsko for at produsenter skal lykkes. Venstre vil stimulere til en renessanse for norsk matkultur, blant annet ved å øke satsingen på geografisk opprinnelsesmerking; liberalisering av regelverket for foredling av mat på egen gård uten at det går utover helsesikkerheten; og liberalisering av regelverk for salg av egenproduserte varer fra gård, for eksempel sider, øl, vin og andre lokale produkter.

5.2.4 Landbruk og miljø

De største miljøutfordringene innen landbruk er å redusere utslippene av klimagassene metan og lystgass, øke den økologiske produksjonen, samt å øke produksjonen av bioenergi uten at det går på bekostning av det biologiske mangfoldet.

Norsk landbruksproduksjon trues av at de mest produktive arealene i stadig økende grad brukes til andre formål, for eksempel til veiutbygging og boligutbygging. Venstre vil sikre varig vern

mot irreversible endringer av særlig produktiv matjord, og stimulere til et mer miljøvennlig og dyrevelferdsvennlig landbruk.

5.2.5 Reindrift

Reindriften er en viktig samisk primærnæring som utnytter marginale naturressurser på fjell og vidde. Det er viktig at reindriftens arealer sikres for fremtiden. En bærekraftig reindriftnæring har vi når reintallet er tilpasset beitegrunnet.

5.3 Fiskeri og havbruk

Fiskeressursene er en nasjonal ressurs, og skal forvaltes nasjonalt. Forvaltningen må være åpen og underlagt politisk styring fra Stortinget. Venstre er imidlertid opptatt av maktspredning og vil at regionene skal få økt medbestemmelse på utformingen av fiskeripolitikken. Venstre vil ta initiativ til at det etableres forpliktende rådslag mellom nasjonale myndigheter, næringen og regionalt folkevalgte.

Våre store kystområder gir ressursgrunnlag for verdiskaping for hele landet og er viktig for landets inntekt. Det er derfor viktig at både forvaltningen i kommuner, fylker og stat har en omforent politikk for at fiskeressursene høstes bærekraftig og fordeles rettferdig, og at det settes høye miljøkrav til næringa som bl.a. sikrer levedyktige villfiskestammer.

Venstre vil tilrettelegge for at nye generasjoner velger fiskeriene som en framtidig arbeidsplass, og at kommunene har til rådighet rekrutteringskvoter for unge som vil starte med egen båt i kystflåten.

Venstre ser at kystflåten i et samarbeid med reiselivsnæringen kan bidra til å utvikle nye reiselivsprodukter. Slik opplevelses-turisme kan bidra til å styrke grunnlaget for å opprettholde en sterk kystflåte. En må vurdere omfanget av fisketurisme for å sikre god forvaltning av kysttorsk. Et alternativ kan være tilde-ling av en turistkvote.

Sjømatnæringene har hatt, og har, stor betydning for boset-tingen langs kysten. Det er kun ved å utvikle lønnsomme bedrifter at vi sikrer at sjømatnæringen også i fremtiden har en allsidig eierstruktur. Venstre er kritisk til så vel offentlige som private monopoler, og vil arbeide for at sjømatnæringene også i fremtiden har en allsidig struktur hvor de små bedriftene har sin naturlige plass.

Erfaringene med biomarin virksomhet viser at det er store muligheter for å utvikle godt betalte produkter. Økt satsing for biomarin virksomhet kan bidra til en radikal vekst i sjømatnæ-ringene. Venstre ønsker å styrke forskningsinnsatsen og øke tilretteleggingen for biomarin virksomhet. Styrking av marin-biologisk forskning og kompetanseoppbygging i forvaltningen må skje i nær dialog med kystsamfunn og næring, men også være grunnlag for arbeidsplasser i mange kystsamfunn.

Venstre vil i samarbeid med næringen se på hvilke politiske tiltak som kan bidra til at næringen kan få en mer markedsstil-passet produksjon, økt mangfold i produksjonen og økt satsing på nye oppdrettsarter. Venstre mener en havbruksnæring med vesentlig større omfang enn i dag, krever konsekvent bruk av miljøvennlig teknologi og miljøvennlige driftsformer.

Venstre vil modernisere lovverket slik at sjømatnæringene gis størst mulig lokale effekter. Det må åpnes for at opplevelses-produkter og bearbeidingskonsepter gis større handlingsrom i lovene. Venstre er opptatt av at rammene rundt næringen fortsatt skal bidra til en differensiert struktur, og at lovene ikke skal bidra til at rettigheter samles på for få hender.

For å lykkes med disse omstillingene er det behov for økt tilgang på risikokapital. Dette for å sikre nyskaping, produkt-utvikling, og satsing på eksportfremmende tiltak. Regelverket innenfor alle deler av fiskeri- og sjømatsektoren må forenkles kraftig, og ha som hovedmål å sørge for miljøvennlig, bærekraf-tig forvaltning og lokal verdiskaping.

Venstre vil fremheve at sjømatnæringen samlet er den beste garanti for levende kystmiljøer.

Venstre vil :

- Begrense den statlige boplikten og prisreguleringen for land-brukseiendommer.
- La kommunene innenfor et nasjonalt regelverk ha stor grad av fleksibilitet i å fastsette egne grenser for boplikt.
- Fjerne odelsoven.
- Fjerne delingsforbudet i jordloven.
- Innføre friere omsetning av melkekvoter.
- Oppheve tak og geografiske begrensninger i samdrifter og heve produksjonstaket, både for samdrifter og enkeltbruk.
- Legge til rette for økt konkurranse innenfor meierisektoren. Etableringskvoter for melk kan tildeles gårdsbruk som ønsker å gå inn i samdrift med andre melkebonder.
- Fjerne markedsreguleringen for produksjon av svin.
- Styrke matprogrammet slik at flere produsenter kan hente inntekten direkte i markedet.
- Oppheve alle produksjonsreguleringer (som for eksempel mel-kekvoter) dersom foredlingen skjer på egen gård.
- Utgifter til kvotekjøp må kunne utgiftsføres.
- Tillate produsenter av alkoholholdige drikker å informere om produktene sine på egne Internett-sider, slik Vinmonopolet i dag har adgang til.
- Tillate demonstrasjonssalg (samme mengde som ved taxfree-handel) og servering ved besøk i produksjonslokaler for alko-holholdige drikker og/eller i tilknytning til disse.
- Doble bevilgningene i bioenergiprogrammet.
- Doble bevilgningene til treprogrammet for å sikre en raskere overgang til fornybare materialer.
- Gi økt investeringsstøtte til de mest kapitalkrevende husdyr-produksjonene (særlig melk og kjøtt) for å sikre et produk-sjonsapparat i tråd med husdyrforskriftene.
- Ha mål om 8 prosent økologisk drevet jordbruksareal innen 2013, og mål om 20 prosent innen 2020.
- Stimulere til utbygging av mini-, mikro og småkraftverk, der dette er forsvarlig ut fra bevaring av biologisk mangfold.
- Sikre varig vern mot irreversible endringer av spesielt verdifull produktiv landbruksjord.
- Avvikle pelsdyrfarmene og benytte frigjorte midler til omstil-ling.
- Opprette rådslag mellom stat, fylket og sjømatnæringa.
- Sette høye miljøkrav til sjømatnæringa.
- Tildele rekrutteringskvoter til kommunene som de kan «leie ut» til ungdom som vil inn i sjømatnæringa.

- Øke kompetansen om sjømatnæringa i lokal forvaltning.
- Styrke forskning og innovasjon i fiskerinæringa, og bidra til at kompetansearbeidsplasser også desentraliseres.

6.0 SAMFERDSEL/KOMMUNIKASJON

Samferdselspolitikken skal ivareta tre grunnleggende hensyn: God mobilitet for hele befolkningen, et miljøtilpasset, utslippsfritt samfunn og verdiskaping for næringslivet. Samferdselspolitikken må føre samfunnet i retning alle tre mål på samme tid: Verdiskaping, mobilitet og nullutslipp.

Venstre vil stimulere til rask innfasing av nullutslippskjøretøy og annen ny, miljøtilpasset teknologi i transportsektoren. Venstre er positive til bruk av konkurranse og markedsmekanismer og vil stille strenge miljøkrav i alle offentlige anbud og konsesjons-utlysninger. Venstre vil gi Samferdselsdepartementet ansvar for alle transportformer, også sjøtransport.

Venstre vil bygge ut energi- og kostnadseffektive alternativer til vei for persontransport: Jernbane, kollektivtransport, sykkel- og gangveier. Vi vil legge til rette for størst mulig kollektivandel på veinettet, god framkommelighet i de deler av landet der vei er eneste alternativ, og redusere transportbehovet gjennom god planlegging av byer og tettsteder.

Venstre vil også bygge ut helhetlige transportkorridorer for godstransport innenlands og ut av Norge, slik at vei, sjø og bane kombineres kostnads-, energi- og miljømessig optimalt. Norsk transportpolitikk må integreres sterkere med utviklingen av felles europeisk transportpolitikk.

6.1 Jernbane for fremtiden

All transportvekst i og mellom de største byene bør i fremtiden skje med jernbane og kollektivtrafikk, ikke med økt bil- eller flytransport. Venstres mål er å doble gods- og persontransporten med jernbane innen 2020. Da må jernbanen bygges ut og oppgraderes, blant annet med flere krysningsspor.

6.2 Vei- og sjøtransport

Venstre vil satse på bedre framkommelighet mellom regionene for å fremme verdiskaping, utvikling av levedyktige distrikter, vekstkraftige bo- og arbeidsmarkeder og for å dekke næringslivets transportbehov. Stamveinettet må opp på en standard som kreves for å sikre framtidig verdiskaping, og satsingen på rassikring må økes. Venstre vil prioritere de viktigste stamveiene for å gi næringslivet konkurransedyktige vilkår – kombinert med satsing på miljøtilpasset sjøtransport.

For å forsere opprusting og bygging av veier i distriktene, er Venstre positive til bruk av bompenger og offentlig – privat samarbeid. I områder med store avstander og lite trafikk, som for eksempel Finnmark, vil bruk av bompenger imidlertid ha begrensede muligheter. Derfor bør Staten ta et ekstra ansvar her.

6.3 Reelt bredbåndstilbud

Ny digital teknologi skaper behov for langt større overføringskapasitet i tele- og datanettene. Venstre ønsker en nasjonal satsing på bredbåndnett med høy kapasitet.

Det er et stort behov for båndbredde når husholdninger og bedrifter i fremtiden skal kommunisere med omverden. Dette økte behovet for kapasitet har både sammenheng med at det kommer nye tjenester som krever økt kapasitet, men også det faktum at økt kapasitet medfører endringer i bruken av teknologien som ingen kan forutse (jf dagens omfang av SMS).

Om lag 8 % av husholdningene i Norge har i dag tilgang på høyhastighets bredbånd. Det bør være et mål at dette øker til minst 80 % innen 2015. Selv om markedsaktørene vil stå for mye av økningen, er det behov for at offentlige myndigheter tilrettelegger for en slik utbygging.

Det offentliges viktigste oppgave er å lage gunstige regler for framføring av høyhastighets bredbånd. I dag er det mange kommuner som hindrer den markedsmessige utbyggingen av høyhastighets bredbånd gjennom strenge graveforskrifter og andre reguleringer på framføring. Det offentlige har også en viktig rolle som etterspørter. Eksempler på det er telemedisin, døgnåpen forvaltning, og tjenester som knytter alle norske skoler til bredbåndsnettet. Offentlige kunnskapsbaser, som for eksempel biblioteker, må gjøres lettere tilgjengelig via nettet. Utbygging i spredtbygde områder kan sikres ved at kommuner og lokale bedrifter går sammen om å etterspørre.

Venstre vil:

- Bygge jernbanenett tilrettelagt for høye hastigheter i Intercity-triangelet og rundt alle større byområder innen 2020.
- At reisetiden fra Oslo til endepunktene i Intercity-triangelet (Lillehammer, Halden, Skien) ikke skal være mer enn 80 minutter i 2020.
- At reisetiden Oslo-Bergen og Oslo-Trondheim ikke skal være mer enn 4 timer og reisetiden Oslo-Kristiansand ikke mer enn 3 timer i 2020.
- Bygge flere krysningsspor og bygge ut godsterminaler.
- Konkurransautlyse drift av persontransport på flere jernbanestrekninger, med krav om høyere avgangsfrekvens i konkurranseutlysningene der det er mulig.
- Omorganisere Jernbaneverket slik at vi får konkurranseutsatt investeringer, drift og vedlikehold på jernbanens infrastruktur.
- Prioritere en forsert utbygging av kyststamvei Stavanger-Bergen-Ålesund-Trondheim og tilgrensende veinett.
- Prioritere utbedring av gjenværende flaskehalsar og dårlige partier på E6 nord for Trondheim.
- Bidra til prosjektf finansiering av helhetlige "veipakker" som sikrer næringslivets behov gjennom offentlig/privat-samarbeid (OPS), spleiselag som inkluderer næringslivsbidrag og brukerbetaling i tillegg til statlige bevilgninger i hele landet.
- Veiprosjekt i grisgrendte områder med store avstander og lite trafikk, som for eksempel Finnmark, skal være fullfinansierte uten bruk av bompenger.
- Innføre nye virkemidler for utvikling og innfasing av lavutslippsfartøy og satse sterkt på sjøtransport, blant annet gjennom økte bevilgninger til havner og farleier, og en særskilt prosjektf finansiering av Stad Skipstunnel.
- Opprettholde Hurtigrutas seilingsmønster slik det er i dag av hensyn til reiselivsnæringa og kystsamfunnene
- Stimulere til mer godstransport på Hurtigruta.
- Være en pådriver for at det offentlige skal etterspørre bredbånd med stor hastighet.

- Innføre en investeringstilskuddordning for å gjøre det mer attraktivt å strekke fiber i mindre folkerike områder.

7.0 KUNNSKAP

Et godt utdanningssystem over hele landet, med stor frihet for den enkelte skole, er avgjørende for å sikre borgerne muligheten til å realisere sine drømmer der de måtte ønske. Venstre vil ha en god skole som gir alle muligheter til kunnskap, til å ta i bruk sitt potensial og til å bidra i samfunnet uavhengig av bosted.

7.1 Grunnskolen

Venstre vil ha frie og selvstendige skoler, noe som sikrer lokal påvirkning og skoler tilpasset elevene og lokalsamfunnet sine behov og ønsker. Alle elever skal få den opplæringen som er tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger, og kommunene må ha stor frihet til å organisere tilpassede opplæringstilbud.

Rektor skal være skolens pedagogiske leder og samtidig ha ansvaret for økonomisk styring, personalforvaltning og arbeidet med skolens omdømme. Det er viktig at lokalsamfunnene kan engasjere seg i og påvirke utdanningskvaliteten ved skolene, og at folkevalgte representanter effektivt kan stille skoleledelsen til ansvar.

For å sikre en best mulig opplæring, og et mest mulig effektivt skolevesen, er det viktig at den enkelte skole og kommune har så stor frihet som mulig. En slik ansvarliggjøring på grunnnivå vil åpne for kreativitet og nyskaping i utviklingen av morgendagens skole.

Det må være en større fleksibilitet i ungdomsskolen, slik at undervisningen kan praksisrettes mer for de elevene som trenger det. Det må innføres flere muligheter for valgfag i ungdomsskolen.

Friskoler bidrar med nytenking og gir nye erfaringer om pedagogikk og organisering, og er et viktig supplement til den offentlige skolen. I tillegg kan friskoler ofte være en god erstatning ved nedlegging av offentlige grendeskoler, noe som representerer et viktig alternativ for familier som bosetter seg i utkantstrøk.

Resultatet fra nasjonale prøver har vist at elevene i gjennomsnitt presterer litt svakere i små kommuner og ved små skoler. Dette kan det være mange grunner til, men en forklaring kan være at små skoler har sårbare fagmiljø, og at mange distriktskommuner har utfordringer i å rekruttere lærere med høy fagkompetanse. Det er derfor viktig at vi får en større satsing på etter- og videreutdanning av lærere, og at de skolene og kommunene som trenger det mest, blir prioritert. Det er også viktig at staten øker sin andel av finansieringa slik at ikke dårlig kommunøkonomi hindrer kompetanseheving av lærerne.

7.2 Videregående opplæring

Frafallet i skolen er størst i de yrkesfaglige studieretningene. Venstre ønsker å gjøre yrkesopplæringen mer fleksibel, med muligheter for mindre teori og mer praksis. Nye løsninger må utarbeides i samarbeid med lokalt nærings- og arbeidsliv. Videre må arbeidsgiveravgiften for lærlinger halveres, og lærling-

tilskuddene økes, noe som vil komme både lærlinger og lokalt næringsliv til gode.

For å sikre et variert og solid utdanningstilbud innenfor videregående opplæring, er det viktig at den enkelte skole får frihet til å spisse sin kompetanse. Da er det samtidig viktig at elevene sikres fritt skolevalg innenfor det enkelte fylke, og at det også er mulig å velge skole på tvers av fylkesgrenser dersom dette er hensiktsmessig.

7.3 Høyere utdanning og forskning

Venstre mener at offentlig forskningsinnsats i størst mulig grad skal skje gjennom frie bevilgninger, og ikke gjennom sentralstyrte programmer eller øremerkede tilskudd.

Det er fornuftig at de ulike universitetene, høyskolene og forskningssentrene i landet søker å spisse sin kompetanse innen ulike fagfelt. Mange studieprogrammer holder ikke god nok kvalitet i dag, og en spissing av kompetansen på de ulike lærestedene vil gjøre det mulig å opprettholde en desentralisert institusjonsstruktur. Konkurrerende fagmiljø er et gode, men alle kan ikke drive med alt.

Venstre vil samtidig styrke samarbeidsprosjekter mellom forsknings- og utdanningsinstitusjonene ved å belønne dette i finansieringssystemet.

Videre må nyskaping og kunnskapsoverføring mellom forskning og næringsliv styrkes. Bedrifter over hele landet må inspireres til å satse mer på egen forskning og utvikling (FoU), og bevilgningene til inkubatorer/«gründersentre» og Gründerskolen må økes.

7.4 Livslang læring

Venstre ser det som viktig at også voksne mennesker får mulighet til å realisere sine utdanningsønsker. Å legge til rette for voksenopplæring er avgjørende for at vi skal kunne omstille oss til et endret arbeidsmarked og skaffe arbeidskraft innenfor viktige områder som for eksempel helsesektoren. Hurtig omstillingsevne er ikke minst viktig for små lokalsamfunn med tradisjonelt ensrettede næringsveier. Derfor vil Venstre styrke satsingen på utvikling og drift av fjernundervisning og desentralisert undervisning.

7.5 Kompetansesarbeidsplasser

Privat næringsliv og offentlig tjenesteyting blir mer og mer avhengig av velutdannet arbeidskraft med høy og spesialisert kompetanse. Dette behovet for kompetansesarbeidskraft er voksende, og gjør seg gjeldende over hele landet. Derfor er det viktig å legge til rette for at mennesker med høy utdanning kan bosette seg også utenfor de største byene.

Et viktig tiltak i så måte, er å sørge for at kommunene er store nok til at de kan utvikle stimulerende og attraktive kompetansemiljø innen ulike fagretninger. Dette er avgjørende for å kunne tilby borgerne gode offentlige tjenester. Videre må det legges til rette for en desentralisering av statlige arbeidsplasser. Dette er viktig ikke bare i et maktfordelingsperspektiv, men også med tanke på å sørge for tilgang til høykompetent arbeidskraft også utenfor hovedstadsområdet.

Muligheten for å søke seg til attraktive offentlige arbeidsplasser over hele landet er også viktig med hensyn til det private næringsliv, som vil tjene på at man innenfor naturlige bo- og arbeidsområder har tilgang til ulike former for høy kompetanse.

Venstre vil:

- Sikre skolene mest mulig frihet og ansvar
- Sikre elevene fritt skolevalg
- Halvere arbeidsgiveravgiften for lærlinger og øke lærlingtilskuddet
- Øke de frie basisbevilgningene til universitets- og høyskolesektoren
- Styrke samarbeidsprosjekter mellom forsknings- og utdanningsinstitusjoner
- Styrke satsingen på fjernundervisning og desentralisert undervisning
- Jobbe for større kommuner med sterke fagmiljø
- Legge til rette for en desentralisering av statlige arbeidsplasser

8.0 HELSE OG VELFERD

Kjernen i Venstres helse- og velferdspolitik er at flere oppgaver må løses nærmere den enkelte bruker. Det krever en omfordeling av fagfolk og ressurser fra stat til kommune, slik at kommunene settes i stand til å løse nye oppgaver.

8.1 De grunnleggende utfordringene i helsesektoren

Det har gjennom mange år vært en enorm kostnadsvekst i spesialisthelsetjenesten. Venstre mener en slik utvikling ikke er bærekraftig på sikt, og heller ikke gir de beste løsningene for pasienten. Veksten i helsevesenet framover må skje i primærhelsetjenesten, ikke i spesialisthelsetjenesten. Mer ressurser og økt kompetanse i primærhelsetjenesten vil redusere etterspørselen etter spesialisthelsetjenester og i mange tilfeller gi et kvalitativt bedre tilbud.

Dersom velferdssamfunnet skal tilby bedre tjenester uten en storstilt privatisering eller dramatiske skatteøkninger, må flere velferdsoppgaver løses nærmere borgerne – de må flyttes fra stat til kommuner. For å få dette til må vi ha kommuner som er sterke nok å ta dette ansvaret. Da må noe gjøres med dagens kommunestruktur. Skal flere velferdsoppgaver løses i kommunene, slik Venstre foreslår, kreves sterkere fagmiljøer, flytting av ressurser fra stat til kommune – og større kommuner.

8.2 Primærhelsetjenesten

Flere helseoppgaver må i framtiden løses nærmere den enkelte bruker gjennom å bygge opp et bedre tilbud i en forsterket primærhelsetjeneste. Ved å styrke primærhelsetjenesten og ved å bedre samhandlingen mellom sykehus og primærtjenesten vil vi kunne få færre re-innleggelser i sykehus, bedre rehabilitering og økt verdighet.

I dag blir syke eldre ofte sendt fram og tilbake mellom sykehus og sykehjem de siste ukene av livet. Dette er uverdig. Ved å forsterke sykehjemmene faglig og kapasitetsmessig slik at de kan ta økt ansvar for behandling, rehabilitering og pleie av pasienter i livets sluttfase, kombinert med å styrke fastlegens ansvar for å følge pasienten, kan primærhelsetjenesten ivareta mange av de

oppgavene som sykehusene i dag tar for eldre og sterkt pleietrengende pasienter. Helsestasjoner og helsesøsterfunksjoner er en viktig del av kommunenes primærhelsetjeneste, og er særlig viktig i et forebyggende perspektiv.

8.3 Spesialisthelsetjenesten

En forsterket primærhelsetjeneste i kommunene, kombinert med bedre samarbeid mellom spesialist- og primærhelsetjeneste i forkant og etterkant av sykehusbehandling, vil redusere behovet for innleggelser og re-innleggelser i sykehus.

Lokalsykehusene har en viktig funksjon sammen med desentraliserte distriktsmedisinske sentra for at hele befolkningen skal få et så likeverdig tilbud som mulig. For at tilbudet på lokalsykehusene skal være reelt, må de ha et minimum av akuttfunksjoner med differensiert innhold avhengig av lokalisering og avstand til andre sykehus.

8.4 Kvinnehelse

Jordmor har spesialkompetanse på svangerskapsomsorg, normale fødsler, på barselkvinner og nyfødte barn. Dersom målene med samhandlingsreformen skal nås, må jordmortjenesten styrkes på begge nivåer.

Kvinner og barn skrives stadig tidligere ut fra barselavdelingene. For å imøtekomme dette må jordmortjenesten i kommunene styrkes. Nybakte mødrer må sikres oppfølging i hjemmet etter tidlig hjemreise. Ikke minst i distriktene hvor kvinner ofte er langt fra nærmeste sykehus er et slikt tilbud spesielt viktig.

8.5 Psykisk helse

Venstre mener vi trenger en ny tenkning innenfor psykisk helse. Målet er å legge langt bedre til rette for lavterskeltilbud i kommunene. Tilgangen til et psykisk helsetilbud må bli en like selvfølgelig del av primærhelsetjenesten som allmennlegetjenesten, helsesøster- og fysioterapitjenesten.

Venstre vil derfor at hovedsatsingen innen psykisk helse i årene framover må skje i primærhelsetjenesten. Både forebygging, behandling og rehabilitering bør i hovedsak skje på kommunalt nivå og på de distriktpsikiatriske sentrene (DPS). Fastlegen og den kommunale psykiske helsetjenesten må samarbeide tett med helseforetakene slik at behandling og støtte kan fortsette i trygge rammer når det ikke lenger er behov for behandling i spesialisthelsetjenesten.

8.6 Bolig

Det er kommunenes ansvar å skaffe såkalt vanskeligstilte et sted å bo. Samtidig er det Husbanken - som er et statlig organ - som disponerer de boligøkonomiske virkemidlene. Venstre ser dette som uheldig. Vi ønsker at midlene og kompetansen som Husbanken besitter kommer nærmere brukerne. Venstre mener derfor at Husbanken bør omorganiseres og virkemidlene overføres til kommunene. Venstre vil på den måten gi kommunene ansvar og virkemidler for en kommunal boligpolitikk.

8.7 Barnehage

Venstre ønsker at barnehageeiere og foreldre gis tillit til å organisere tilbudet til beste for barna. Venstre mener at barnehageprisene skal avgjøres lokalt – ut fra lokale forutsetninger, tilbud

og særpreg. Offentlige og private barnehager bør behandles likt med hensyn til offentlige tilskudd.

8.8 Barnevern

Som en del av Venstres kommunereform, vil Venstre gjenopprette og utvide forsøksordningen med kommunal overtakelse av statlige oppgaver innenfor barnevernet. En kommunereform vil sikre at langt flere barn enn i dag bor i kommuner med nok ekspertise og fagfolk til at en slik overføring blir vellykket.

Venstre vil gi bedre vilkår for fosterhjem, gjennom oppfølging, opplæring og økonomisk støtte. Det vil kunne øke rekrutteringen, slik behovet tilsier.

Det viktigste for Venstre er at det blir tilbudt gode barnevernsordninger til barnets beste, ikke om det er offentlige, private eller ideelle aktører som utfører tjenesten. Venstre vil sikre at barn ikke opplever usikkerhet som følge av at private institusjoner trues av nedleggelse av prinsipielle grunner.

Venstre vil:

- At lokalsykehusene skal ha et minimum av akutfunksjoner med differensiert innhold avhengig av lokalisering og avstand til andre sykehus.
- At flere leger og sykepleiere med kompetanse på sammensatte sykdommer og lidelser ansettes på sykehjem.
- Stimulere til spesialisering av helsepersonell til primærhelsetjenesten.
- Opprette en egen legespesialisering i sykehjemsmedisin.
- Endre fastlegeordningen slik at fastlegene får en funksjon med et bredere ansvar for å følge pasienten, også ved utskriving fra sykehus tilbake til kommunen og om nødvendig opprette flere fastlegehemler.
- Ha nye, forsterkede institusjoner i kommunene som kan avlaste sykehussektoren.
- Satse på omsorgsboliger med heldøgns pleie og tilsyn.
- Gi statlige tilskudd for å utvikle en kommunal primærhelsetjeneste som også ivaretar behovene for personer med psykiske helseplager.
- At det skal etableres psykologisk lavterskeltilbud på kommunehelsetjenestenivå, hvor det skal være mulig å få behandling uten henvisning.
- Opprette flere brukerstyrte plasser knyttet til distriktpsychiatriske sentre.
- Overføre Husbankens boligsosiale, bygnings- og miljømessige virkemidler til kommunene. Flere boliger for vanskeligstilte blir en sentral del av dette ansvaret. Husbankes krav til romstørrelse/bad/kjøkken må bli mindre rigide.
- Fusjonere bankdelen av Husbanken med en annen offentlig bank, for eksempel Kommunalbanken AS.
- Ha full barnehagedekning.
- Gi kommunene ansvar for å fastsette og differensiere barnehageprisene.
- Arbeide for økt likebehandling av offentlige og private barnehager.
- Øke bruken av familieråd i barnevernet, hvor storfamilien og nettverket rundt barnet/ungdommen tas i bruk som en ressurs i barnevernssaker.
- Legge ned BUFETAT og benytte frigjorte ressurser til å styrke det kommunale barnevernet.

- Sikre at private og ideelle institusjoner skal ha en reell mulighet til å utfordre offentlige tilbud på pris og kvalitet.
- Gi Helsetilsynet adgang til å legge kommuner dagbøter eller stenge kommunale og statlige barnevernstjenester ved påpekte mangler.